

חיי יאנוש קורצ'אק. המסע האחרון

האנה מורטקוביץ'-אולצ'אקובה, 1961, עמ' 168-172
הוצאת הקיבוץ המאוחד

"שוב אנו חוזרים אל האגדה. ... היא מספרת בגירסאות שונות סיפור ססגוני על תהלכותם האחרונה של הילדים והמחנכים בראשותו של יאנוש קורצ'אק.

אופייני הדבר, כי אנשים רבים שנמצאו אותה שעה בגיטו טוענים כי ראו את קורצ'אק צועד בראש ילדיו, אל כיכר האומפשלג. יש עדי-ראיה האומרים, כי הילדים לבשו את בגדי-השבת, ...אחרים אומרים, כי לבשו מדים אפורים. יש אומרים כי נשאו תרמילי-צד קטנים. גירסה אחת אומרת, כי הלכו כשידיהם צלובות על החזה...

יאנוש קורצ'אק צעד בראש. כידוע לנו כבר היה חולה ותשוש מאוד. רגליו צבו ושריר-הלב נחלש. ספק יש בלבי, אם היה בכוחו לשאת בזרועותיו את שני הפעוטות, כדברי האגדה...

האם אמר להם קורצ'אק שהם יוצאים לטיול, לכפר? אין יודע... האם שרו? ייתכן...

בכיכר האומפשלג, נוכח הקרונות המוכנים, נקרא הדוקטור הצידה. בעירבוב של סאדיזם, מנהגי-חיות והעמדת פנים של תרבות אירופית, ...עשוי היה עדיין להועיל לזמן מה. ...לא נדע את דבריו של קורצ'אק, אך תוכנם ידוע לנו. הוא סירב ללא היסוס. האם היתה בכך גבורה?...

אלא שמאז ומעולם קיים צו התהילה והכבוד, החובה האומרת מדורי דורות לקברניטים לצלול עם ספינתם הטובעת, ...בשנת 1939 יצא לאור בווארשה סיפור ... על רופא שנדד על פני ימים באוניה המלאה ילדים מכל העמים והגזעים. בסיום החלק הראשון האוניה טובעת, והרופא-המחנך טובע יחד עם הצוות והילדים ... יאנוש קורצ'אק התלהב מן הספר. היתה בו טראנספוזיציה סיפורית-אגדית של חייו הוא. ...ולא ידע כי בעוד כמה שנים יאשר אותה במותו...

ההכרעה העיקרית, הקובעת, נפלה בפסגת הנעורים. בשנת 1907 הקדיש קורצ'אק את חייו לקבוצת ילדי פרולטריון יהודים. ...האסון היהודי המתעצם במרוצת השנים, תחושת הכבוד העמוקה, הסולידאריות עם הנרדפים, הוסיפו ודחפו את קורצ'אק אל מות קדושים זה, יחד עם מאתיים ילדיו, באוגוסט 1942.

...קורצ'אק כתב ב"יומן": "דוסטויבסקי אומר, כי כל חלומותינו מתגשמים במרוצת השנים, אלא שבצורה כה מעוותת, עד שאין אנו מכירים אותם". והנה, לפי החלום מלפני שלושים שנה ומעלה, יוצא מסע הילדים בדגלים ובשיר. איש יגע, זקן, במדי קצין, שלבו מתעווה מכאב ומתשישות, הולך לאט בראשו. רחוב הסיוטים של הגיטו בווארשה מעלה אבק, והוא מזוהם וחרוך בשרב, כנתיב-הייסורים בירושלים. ...סטפה הולכת במאסף יחד עם הבוגרים...

הולכים כך, הולכים. הם עוברים את הגבול בין החיים והמוות, חולפים על פני התהום שבין חיי שעה וחיי עולם... אין כוח שיחזירם מדרכם...

**הדרך האחרונה
סיפורו של מיתוס**

המכון החינוכי הישראלי ע"ש יאנוש קורצ'אק ז"ר
The Korczak Educational Institute of Israel

עדיין הם הולכים לאט, בהדרת-אצילות – כל הקרובים לדוקטור המצטרפים אליו במשמרת האחרונה של מערכת-הגיטו האבודה: סטפאניה וילצ'ינסקה, הישיש הנריק אסתרבלום, ... פליכס ובאליבינה גז'יב, נאציה פח, רחה שטוקמן, סאבינה לייזרוביץ', דורקה סולניצקה, ארבעת המוניושים, האנצ'ה בעלת הפנבמוטוראקס, יולק החולה בפלאָברייט, אבראשה בעל העיניים הלוהטות, ...ולידם ועמם, כל האנשים האמיצים והגיבורים כמותם שהתמכרו לחינוך הילד בגיטו ונצטרפו למסע המוות: צוות המחנכים המסור והרופאים של בתי-היתומים מדז'אָלנה, בצאָגלאָנה, בטווארדה, בדז'יקה, במילנה; אלפי ילדים, מאות מחנכים ורופאים, אשר תוך השכחה והאלמוניות, כלול עתה שמם באגדת יאנוש קורצ'אק.

זו דרכם דרך כל הזמנים וכל המקומות, מן הגיטו אל המשרפות העשנות של טרבלינקה – אל הנצח.

האנה מורטקוביץ' הייתה משוררת וסופרת יהודיה-פולניה. היא הכירה אישית את קורצ'אק, שהוצאת הספרים של משפחתה פרסמה את כתביו לפני השואה. ספרה הידוע הוא הביוגרפיה של יאנוש קורצ'אק.